

14. ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ-ΙΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

(μέσα στο οποίο γεννιέται ο **Ρεαλισμός** και αργότερα ο **Ιμπρεσιονισμός**)

- Ο 19^{ος} αιώνας αποτελεί σκηνικό έντονων κοινωνικών αντιπαραθέσεων.
- Τεχνολογική ανάπτυξη και αύξηση της γεωργικής παραγωγής - μεταναστευτικό ρεύμα αγροτών προς τις πόλεις.
- Μετανάστευση προς άλλες χώρες, π.χ. Αμερική.
- Ενίσχυση της εθνικής συνείδησης και αναζήτηση ιστορικού παρελθόντος ως μέσου διαφοροποίησης (εθνική ταυτότητα).
- Έλεγχος της εξουσίας από τα εύρωστα οικονομικά, κοινωνικά στρώματα χωρίς την παρέμβαση του κράτους (φιλελευθερισμός).
- Κυριαρχία στην οικονομία των κανόνων ελεύθερης αγοράς μέσω της εξέλιξης του τραπεζικού συστήματος στην Αγγλία.
- Αναζήτηση ανθρώπινων συνθηκών εργασίας και ζωής, διεκδίκηση κοινωνικών δικαιωμάτων και ανάπτυξη επαναστατικών κινητοποιήσεων.
- Ελευθερία του τύπου και γρήγορη διάδοση των ιδεών.
- Ανάδειξη κορυφαίων κοινωνιολόγων (Σαιν Σιμόν, Ογκίστ Κοντ, ... Καρλ Μαρξ)
- Τεχνολογική έκρηξη στη βιομηχανία, χρήση του τηλέγραφου, παντός είδους άλλες εφευρέσεις. Μία εφεύρεση πολύ σημαντική για την τέχνη, η **φωτογραφία**.
- Παρισινή επανάσταση του 1848, πτώση της μοναρχίας και ανακήρυξη της δημοκρατίας.
- Δημοσίευση του βιβλίου «Η Καταγωγή των Ειδών» από τον Δαρβίνο το 1859.

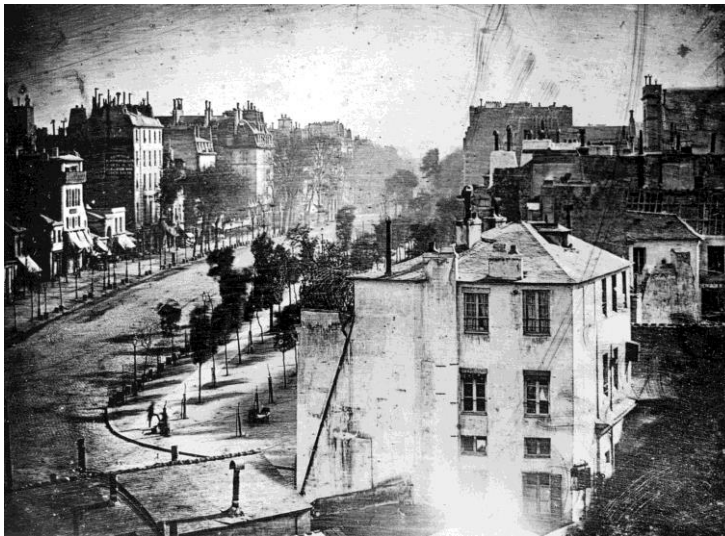
ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

κυριαρχούν οι τάσεις για:

- Άμεση σύνδεση με τις καθημερινές απλές όψεις της ζωής.
- Απομάκρυνση από τον υποκειμενισμό του ρομαντισμού
- Η τέχνη ως μέσο καταγραφής της πραγματικότητας.

ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ

- Ο όρος εισάγεται στα μέσα του 19^{ου} αι. τόσο στις εικαστικές τέχνες, όσο και στη λογοτεχνία.
- Προτάσσει την ελευθερία του καλλιτέχνη και της δημιουργίας, **σε αντίθεση** με τους κανόνες και τα πρότυπα που επέβαλλε η ακαδημαϊκή τέχνη.
- Σε διαφοροποίηση από τον ρομαντισμό, αν ο ρομαντισμός είναι η αντίδραση της ψυχής απέναντι στην πραγματικότητα, ο ρεαλισμός στάθηκε απέναντί της για να τη δει όπως είναι.
- Θέματα του είναι **ο συνηθισμένος άνθρωπος του μόχθου**, ο εργάτης, ο αγρότης, σε σκηνές καθημερινής ζωής. Όχι ιστορικά, μυθολογικά ή αλληγορικά θέματα.
- Ο ζωγράφος Γκουστάβ Κουρμπέ εισήγαγε επίσημα τον όρο «Ρεαλισμός» στη ζωγραφική το 1855.
- Καλλιτέχνες του Ρεαλισμού: οι ζωγράφοι **Γκ. Κουρμπέ** (Gustave Courbet) και **Φρ. Μιλέ** (Jean-Francois Millet), ο ζωγράφος, χαράκτης και γλύπτης **Ο. Ντωμιέ** (Honore Daumier), ο γλύπτης **Κ. Μενιέ** (Constantin Meunier) κ.α.

Εικ.1 «**Η ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΜΠΟΥΛΒΑΡ ΝΤΥ ΤΑΝ**», 1838, ΛΟΥΙ ΝΤΑΓΚΕΡ

Εικ.2 «ΤΟ ΑΤΕΛΙΕ», 1854-55, ΓΚ.
ΚΟΥΡΜΠΕ

Εικ.3 «ΕΚΡΗΞΗ ΣΤΟ ΟΡΥΧΕΙΟ»,
1890, Κ. ΜΕΝΙΕ

Εικ.4 «ΟΙ ΣΤΑΧΟΜΑΖΩΧΤΡΕΣ»,
1857, Φ. ΜΙΛΕ

Εικ.5 «ΒΙΛ ΝΤ' ΑΒΡΕ», 1867-70,
ΚΑΜΙΛ ΚΟΡΟ

Εικ.6 «ΣΑΡΛ ΦΙΛΙΠΟΝ ή ΑΝΤΡΑΣ
ΧΩΡΙΣ ΔΟΝΤΙΑ ΠΟΥ ΓΕΛΑ», 1832-
33, Ο. ΝΤΟΜΙΕ

Ο ΕΝΤΟΥΑΡ ΜΑΝΕ (1832-1883)

Ο Ε. Μανέ διαδέχτηκε τον Κουρμπέ στην πρώτη γραμμή της πρωτοπορίας.

Η τέχνη του δημιούργησε απίστευτες αντιδράσεις και σχόλια. Άνοιξε ένα διάλογο ανάμεσα στην κλασική τέχνη και τη σύγχρονη εποχή, τόσο ως προς τα θέματα, όσο και ως προς την πραγμάτευση του χρώματος.

Το έργο "Πρόγευμα στη Χλόη", του 1863, θεωρήθηκε προκλητικό και απορρίφθηκε από το

επίσημο Σαλόν του ίδιου έτους αλλά εκτέθηκε στο Σαλόν των Απορριφθέντων.

Αντιτάχθηκε σε ό,τι πρέσβευε η ακαδημαϊκή ζωγραφική, δηλαδή στην προσκόλληση στο ιστορικό ή στο μυθολογικό θέμα, στην πραγμάτευση του θέματος με κιαροσκούρο, στην κλασική προοπτική, στην άψογη εκτέλεση.

Αντί γι' αυτά ο Μανέ, σε ένα θέμα κλασικό όπως ήταν το "Βουκολικό Κοντσέρτο" ("Le Concert Champetre", 1510 περίπου), που αποδίδεται στο Τιτσιάνο, **εισάγει ανθρώπους σύγχρονους και επίκαιρους**, καθώς, τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες, ζωγραφίστηκαν **χωρίς μυθολογικές ή αλληγορικές παραπομπές**.

Δύο άντρες και μια γυναίκα παριστάνονται να γευματίζουν καθισμένοι στη χλόη, σ' ένα ξέφωτο. Οι μορφές έχουν οργανωθεί σε τριγωνική σύνθεση. Στο πρώτο επίπεδο οι άνδρες εμφανίζονται ντυμένοι με ρούχα σύγχρονα. Αντίθετα η γυναίκα, πλάι τους, είναι γυμνή. Στην κορυφή της τριγωνικής σύνθεσης μια δεύτερη γυναίκα μαζεύει λουλούδια. Μια νεκρή φύση γεμίζει το κάτω αριστερά κομμάτι του έργου. Το χρώμα εμφανίζεται προκλητικά πρόχειρο, απλωμένο με **γρήγορη πινελιά**, όχι με τα λεπτά περάσματα από το φως στη σκιά αλλά **σε πλατιές επίπεδες επιφάνειες**, γεγονός που **καταργεί την αίσθηση του βάθους** έτσι όπως έκανε από αιώνες η ζωγραφική με τη γραμμική ή ατμοσφαιρική προοπτική, μέσα δηλαδή από τη βαθμιαία σμίκρυνση (συνίζηση) των μορφών, που απομακρύνονται στο φόντο, και την εξασθένηση του χρώματος. Για παράδειγμα, **η γυναικεία μορφή στην κορυφή της τριγωνικής σύνθεσης, απλουστευμένη χρωματικά και σχεδόν επίπεδη, δεν πείθει ότι απομακρύνεται στο βάθος**.

Αντίδραση, επίσης, **προκάλεσε η γυναίκα στο πρώτο επίπεδο**, (πρόκειται για το αγαπημένο μοντέλο του καλλιτέχνη) η οποία, εντελώς γυμνή, χωρίς την πρόφαση της μυθολογίας ή της ιστορίας, θεωρήθηκε ότι κοιτούσε με αναίδεια προς το μέρος του θεατή, προσκαλώντας τον στον πίνακα.

Για τις καινοτομίες αυτές θεωρείται έργο σταθμός, που προαναγγέλλει τον Ιμπρεσιονισμό, αλλά και την απαρχή άλλων αναζητήσεων της μοντέρνας τέχνης.

"Είναι η ειλικρίνεια που προσδίδει στα έργα ένα χαρακτήρα διαμαρτυρίας, ενώ αυτό που στην πραγματικότητα ο ζωγράφος προσπάθησε να κάνει ήταν μόνο να εκφράσει την εντύπωσή του. Δεν επεδίωξε να ανατρέψει την παράδοση ούτε να δημιουργήσει μια καινούρια ζωγραφική. Θέλησε απλούστατα να είναι ο εαυτός του και όχι ένας άλλος".

Ε. Μανέ.

Εικ.7 «ΠΡΟΓΕΥΜΑ ΣΤΗ ΧΛΟΗ»,
1863, Ε. ΜΑΝΕ

Εικ.8 «ΒΟΥΚΟΛΙΚΟ ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ»,
1510, ΤΙΤΣΙΑΝΟ

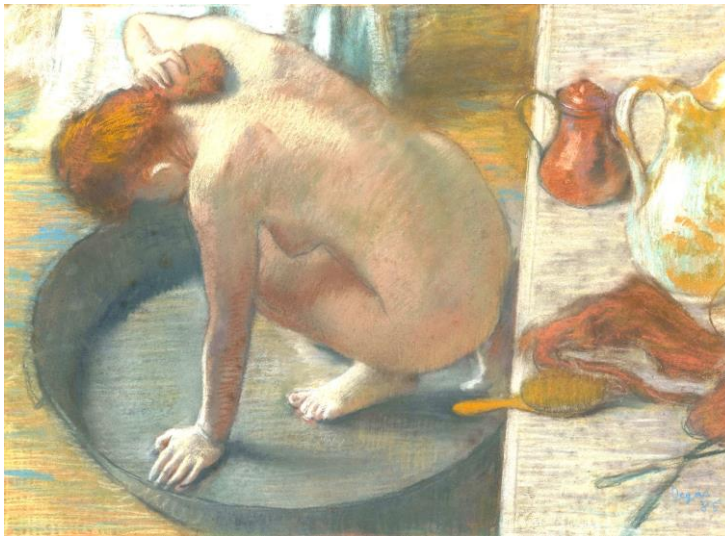
ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΤΟΥ ΙΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΥ

- Ο Ρεαλισμός και οι ζωγράφοι της Μπαρμιζόν
- Η **φωτογραφία**
- «Ιαπωνισμός»: οι ιαπωνικές ξυλογραφίες και μεταξοτυπίες που είχαν κατακλύσει την Ευρώπη προσέθεσαν νέα στοιχεία στο λεξιλόγιο της ζωγραφικής αναπαράστασης (νέες δυνατότητες σύνθεσης, **τολμηρές αφαιρέσεις, διαφορετική απόδοση του βάθους, απλά περιγράμματα, απουσία πλασίματος των μορφών, επίπεδες επιφάνειες**)
- Η ζωγραφική του Εντουάρ Μανέ (E. Manet), στο πρόσωπο του οποίου έβλεπαν τον

πρωτεργάτη που είχε προχωρήσει παραπέρα τον Ρεαλισμό.

ΙΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ

- Κίνημα που δημιουργείται από μια γενιά καλλιτεχνών (γεννημένων μεταξύ 1830 και 1853) και σηματοδοτεί την **οριστική** στροφή στην ιστορία της τέχνης από την εποχή της Αναγέννησης.
- Κοινά στοιχεία της ομάδας: ο νεανικός ενθουσιασμός, το κοινό ενδιαφέρον για τη ζωγραφική του Κουρμπέ και των ζωγράφων της Μπαρμπιζόν, την ίδια αντιπάθεια για την ακαδημαϊκή ζωγραφική.
- Πρώτη εμφάνιση των ιμπρεσιονιστών στην έκθεση που οργάνωσε ο Ντεγκά στο στούντιο του φωτογράφου Ναντάρ το 1874, με έργα που είχαν απορριφθεί από το επίσημο σαλόν. Εκεί υιοθέτησαν και το όνομα που τους απέδωσε ειρωνικά ο κριτικός Λερουά με αφορμή το έργο του Μονέ «Εντύπωση (Impression), η ανατολή του ηλίου»
- Οι μορφές στα ιμπρεσιονιστικά έργα πλάθονται με το χρώμα και το φως. Η εντύπωση τους φωτός έτσι όπως πέφτει στα πράγματα μελετάτε επί τόπου, έξω στο φως ή όπως έλεγαν οι υπαιθριστές της Μπαρμπιζόν «en plein air» (στο ύπαιθρο).
- **Τα πράγματα** φαίνονται μέσα από το τρεμόπαιγμα της ατμόσφαιρας και μοιάζουν να **συντίθενται μόνο από χρώματα**. Ακόμα και οι σκιές είναι χρωματιστές και όλα συλλαμβάνονται επί τόπου, στην **προσπάθεια να αιχμαλωτιστεί το εφήμερο, το φευγαλέο, το στιγμιαίο**.
- Η **άμεση παρατήρηση** μεταφέρεται τέλεια με την τεχνική της **αντιπαράθεσης συμπληρωματικών χρωμάτων** με πινελιά ελαφριά τη μια δίπλα στην άλλη και την **παλέτα καθαρή και φωτεινή, χωρίς τη χρήση του μαύρου**.
- Τα θέματα μπορεί να είναι οτιδήποτε, από ένα τοπίο, μια θημωνιά ή μια πολυσύχναστη πλατεία και ανθρώπους απροετοίμαστους και χωρίς πόζα. Γίνεται αντιληπτό περίπου ως τυχαίο φαινόμενο.
- Καλλιτέχνες του Ιμπρεσιονισμού: οι ζωγράφοι **Κλ. Μονέ** (Claude Monet), **Ω. Ρενουάρ** (P. A. Renoir), **Πωλ Σεζάν** (Paul Cezanne), οι Πιζαρό, Μπαζίλ και Σισλέ, ο ζωγράφος και γλύπτης **Ε. Ντεγκά** (Edgard Degas), ο γλύπτης **Μεντάρντο Ρόσο** (M. Rosso) κ.α.

Εικ.9 «ΤΟ ΛΟΥΤΡΟ», 1886, Ε.
ΝΤΕΓΚΑ

Εικ.10 «Ο ΜΥΛΟΣ ΤΗΣ ΓΚΑΛΕΤ»,
1876, ΟΓΚΥΣΤ ΡΕΝΟΥΑΡ

Εικ.11 «ΟΙ ΑΣΤΟΙ ΤΟΥ ΚΑΛΕ»,
1886, ΟΓΚΥΣΤ ΡΟΝΤΕΝ

«ΟΙ ΑΣΤΟΙ ΤΟΥ ΚΑΛΕ»,
ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ

Εικ.12 «Ο ΕΚΔΟΤΗΣ», 1894,
ΜΕΝΤΑΡΝΤΟ ΡΟΣΣΟ

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΙΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟ

- Ο ιμπρεσιονισμός δεν έφερε μόνο τον καλλιτέχνη σε άμεση επαφή με την πραγματικότητα, αλλά κυρίως **απελευθέρωσε από κάθε ακαδημαϊκή προκατάληψη**

τη δύναμη του χρώματος, ανοίγοντας το δρόμο για τη μοντέρνα τέχνη.

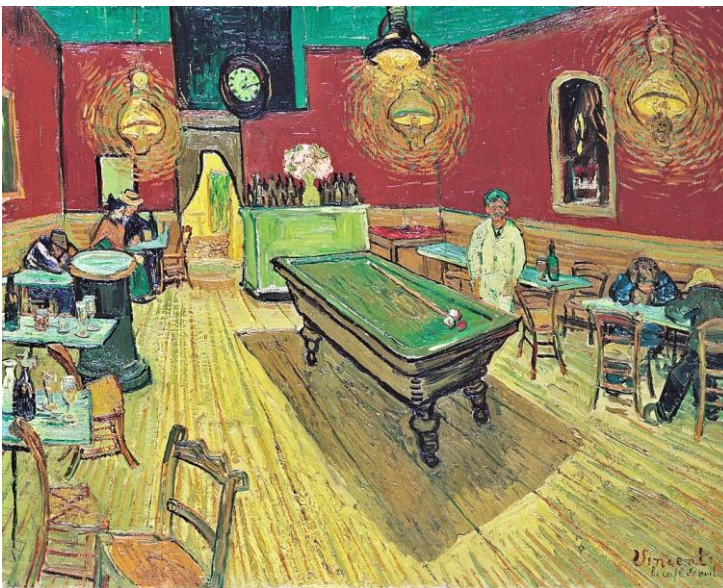
- Μέσα από τον ιμπρεσιονισμό καλλιτέχνες όπως ο **Ζωρζ Σερά**, ο **Πωλ Γκωγκέν**, ο **Βαν Γκογκ**, ο **Πωλ Σεζάν**, ο **Τουλούζ Λωτρέκ** έστρεψαν την τέχνη τους προς άλλες, διαφορετικές κατευθύνσεις.
- Ονομάστηκαν **Μετα-ιμπρεσιονιστές** και **οδήγησαν την τέχνη στις πρωτοπορίες του 20^{ου} αιώνα**. Αρνούμενοι να δεχτούν την εντύπωση της στιγμής ως το πρωταρχικό στοιχείο του έργου, στράφηκαν προς το μόνιμο των πραγμάτων και κυρίως στις δομές των στοιχείων που το συν θέτουν.

ΖΟΡΖ ΣΕΡΑ

Εικ.13 «**ΛΑ ΓΚΡΑΝΤ ΖΑΤ**», 1884-86, ΖΟΡΖ ΣΕΡΑ

ΒΙΝΣΕΝΤ ΒΑΝ ΓΚΟΓΚ

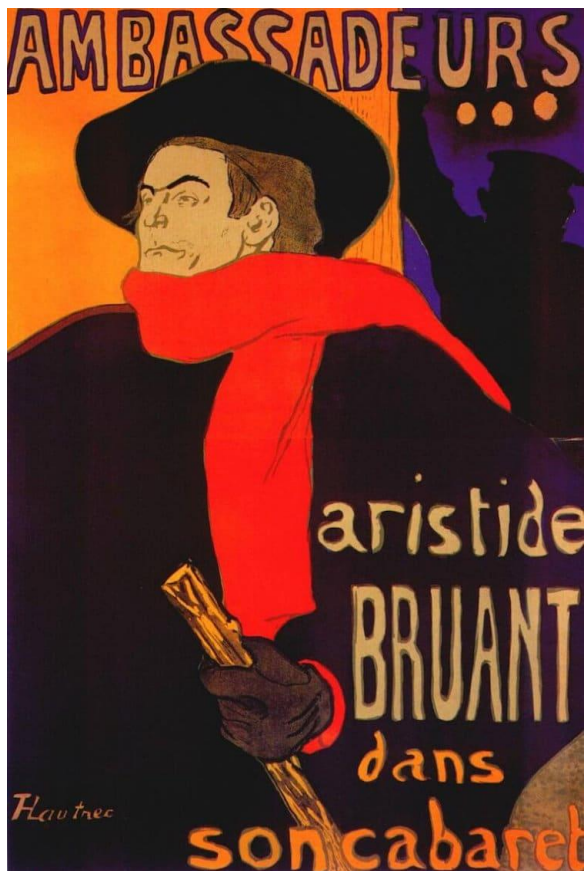
Εικ.14 «**ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ**», 1888, ΒΙΝΣΕΝΤ ΒΑΝ ΓΚΟΓΚ

ΠΟΛ ΓΚΟΓΚΕΝ

Εικ.16 «**Η ΜΕΡΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ**»,
1894, ΠΟΛ ΓΚΟΓΚΕΝ

ΤΟΥΛΟΥΖ ΛΟΤΡΕΚ

Εικ.15 «**ΑΜΠΑΣΑΝΤΕΡ, ΑΡΙΣΤΙΝΤ ΜΠΡΥΑΝ**», 1892, ΑΝΡΙ ΝΤΕ
ΤΟΥΛΟΥΖ ΛΟΤΡΕΚ

ΠΟΛ ΣΕΖΑΝ

Εικ.17 «**ΤΟ ΒΟΥΝΟ ΣΕΝ
ΒΙΚΤΟΥΑΡ**», 1904-1906, ΠΟΛ
ΣΕΖΑΝ

Εικ.18 «**ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ
ΛΟΥΟΜΕΝΕΣ**», 1898-1905, ΠΟΛ
ΣΕΖΑΝ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΓΩΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Για την ανάλυση των έργων καθώς και για τις άλλες εικόνες να ανατρέξετε στο βιβλίο.

Προσοχή το παρόν κείμενο γράφτηκε προς βοήθειά σας και σε καμιά περίπτωση δεν αντικαθιστά το βιβλίο σας.

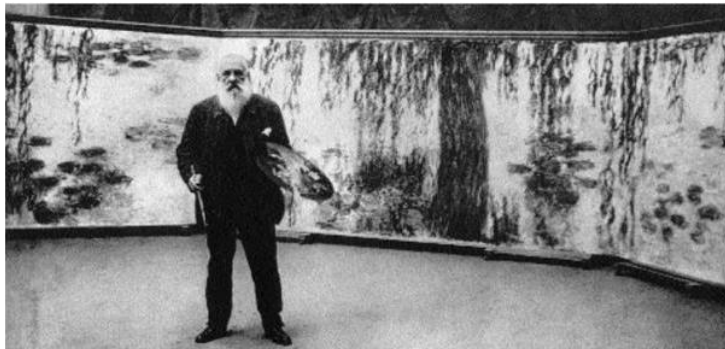
ΚΛΟΝΤ ΜΟΝΕ

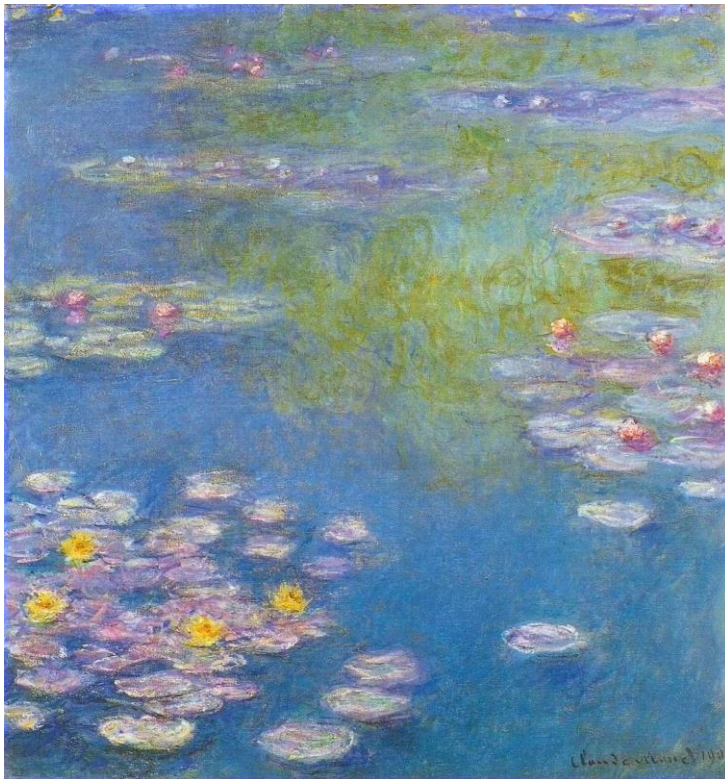
Εικ.19 «**ΒΡΟΧΗ, ΥΓΡΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑΧΥΤΗΤΑ**», 1840, Γ. ΤΕΡΝΕΡ

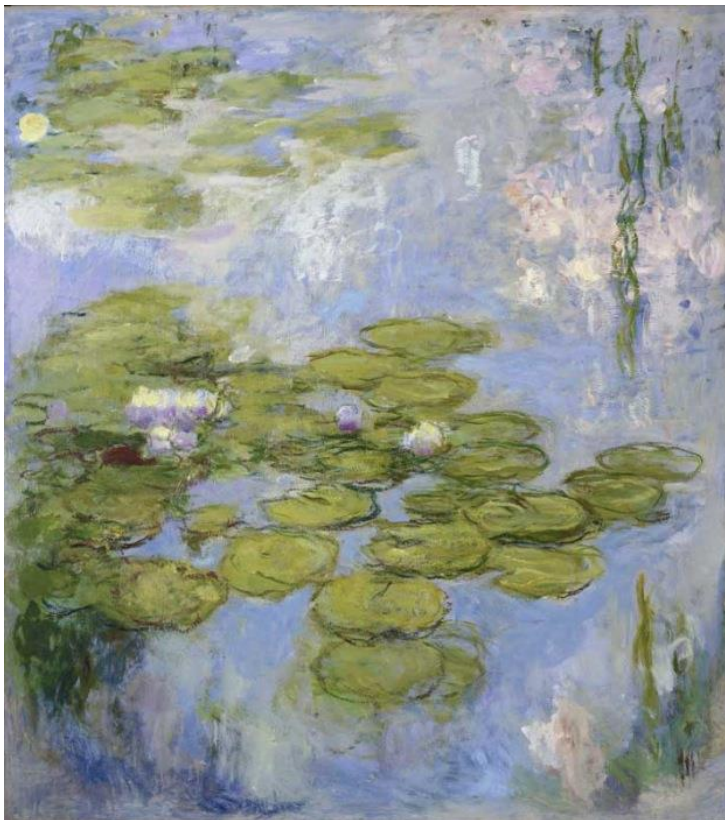
Εικ.20 «**ΝΟΥΦΑΡΑ**», 1904, ΚΛ. ΜΟΝΕ

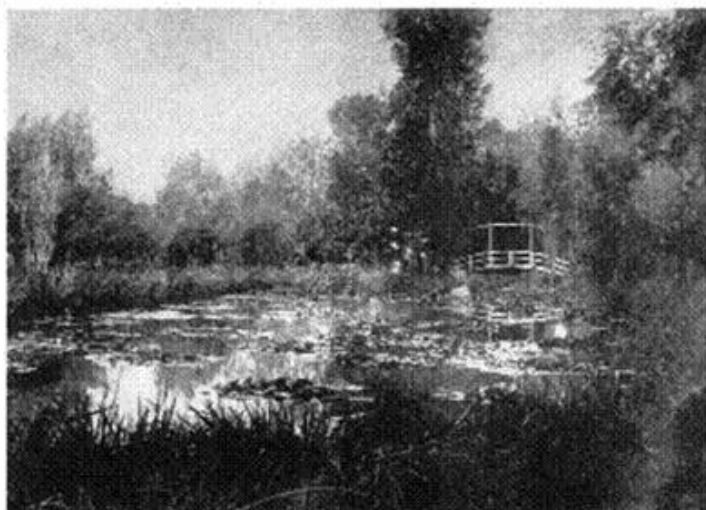
Εικ.21 «**Ο ΚΛΟΝΤ ΜΟΝΕ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΟΡΑΝΖΕΡΙ**»

Εικ.22 «**ΝΟΥΦΑΡΑ**», 1908, ΚΑ.
MONE

Εικ.23 «**ΝΟΥΦΑΡΑ**», 1916, ΚΑ.
MONE

Εικ.24 «Ο ΚΗΠΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΕ ΣΤΟ
ΖΙΒΕΡΝΙ»

Εικ.25 «**ΝΟΥΦΑΡΑ**», 1919, ΚΛ.
ΜΟΝΕ

Εικ.26 «**ΝΟΥΦΑΡΑ**», 1914-18, ΚΛ.
ΜΟΝΕ